

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Liina Reisberg
Riigikohus
info@riigikohus.ee

Teie 11.03.2026 nr 9-23/26-162-1
Meie 06.04.2026 nr 13-2/1880

Ettepanekud kohtunike 2027. aasta koolitusprogrammi

Edastame Justiits- ja Digiministeeriumi ettepanekud kohtunike 2027. aasta koolitusprogrammi. Oleme arvesse võtnud 2026. aasta koolitusprogrammis juba kajastuvaid teemasid ning teeme ettepaneku jätkata olemasolevate koolituste pakkumist, täiustades neid uute sisuliste rõhuasetustega, ning lisada võimalikke uus koolitusi järgmiselt:

1. Avalik teave, avaandmed ja nende juurdepääsu piiramine

Arvestades viimastel aastatel järjest päevakorra kerkinud juhtumeid, kus riik avalikustab andmeid, mida avalikustama ei peaks, teeme ettepaneku **koolituseks teemal: avalik teave, avaandmed ja juurdepääsu piiramine.**

2026. aasta programmis on küll eraldi koolitused andmekaitseõigusest ja IKT/digitõenditest (nt „Andmekaitseõigus: IKÜM ja õiguskaitseasutuste direktiiv“ ja „IKT, digitõendite, tehisintellekti ja arvutikuritegevuse e-kursus“). Seetõttu teeme ettepaneku jätkata nende koolituste pakkumist 2027. aastal, kuid **laiendada neid avaliku teabe ja avaandmete käsitlusega**, sh: millal ja mis ulatuses on riigil kohustus andmeid avalikustada; avalikustamisvigade tüüpilised põhjused ja riskikohad; juurdepääsupiirangute kehtestamine ja nende põhjendamine; avaandmed ja nende juurdepääsu piiramine; avaliku teabe ja andmekaitse piirjooned kohtupraktikas.

Lisaks võiks jätkuvalt pakkuda arvutikuritegevuse, mahukate kriminaalmenetluste juhtimise ja kohtulahendite koostamise koolitusi, mis on 2026. aasta programmis olemas, kuid mille pakutud rõhuasetust saaks kohandada uute arengutega 2027. aastal

2. Karistusseadustiku muudatused – nõusolekupõhine seksuaalvägivalla käsitlus

Teeme ettepaneku käsitleda koolitusena karistusseadustiku muudatusi, mis tulenevad EL naistevastase vägivalla ja perevägivalla direktiivi ülevõtmisest. See hõlmab: nõusolekupõhist seksuaalvägivalla käsitlust; kübervägivalla ja intiimse sisuga materjali regulatsiooni; vaimse vägivalla ja lähisuhetega seonduvat.

2026. aasta programmis ei ole selle teemaga kattuvat koolitust, mistõttu teeme võimaliku koolituse ettepaneku 2027. aastaks.

3. Lapsesõbraliku menetluse käsitlemine ka karistusõiguse raames

2026. aasta koolitusprogrammis on lapsedõbraliku menetluse teemad käsitletud **tsiviilõiguse võtmes** (nt „Lapsedõbralik menetlus (lepitus, traumateadlikkus) ja digitaliseerimine“ 16.01.2026).

Arvestades, et lapsedõbraliku lähenemise vajadus esineb olulisel määral ka **kriminaalmenetluses**, teeme ettepaneku jätkata tsiviilvaldkonna vastavat koolitust 2027. aastal ja **laiendada teemat kriminaalkohtunikele**, sh alaealiste küsitlemise eripärad, trauma mõju, turvalise menetluskeskkonna tagamine ning rahvusvahelised standardid.

4. Vangistuse ja karistuse täideviimise teemad

2026. aasta programmis on koolitus „Vangistusõigus“ (13.11.2026), mis käsitleb valdkonna aktuaalseid küsimusi. Soovitame **jätkata selle koolituse pakkumist ka 2027. aastal**, kuid täiendada seda järgmiste teemadega: kinnipeetavate läbiotsimistega seotud murekohad; suitsetamise vaidlus EIK suurkoja menetluses; interneti kasutamine vangistuse täideviimisel ja PSJV vaade sellele; muud täideviimise praktilised küsimused ja rahvusvahelised arengud.

5. Koolitus eestkoste alternatiividest ja sotsiaalvaldkonna teenustest

Eestkoste teemadel on mitmetelt huvirühmadelt tulnud ministeeriumisse tagasisidet, et nende hinnangul määratakse kohtus eestkostet liiga palju. Tuuakse välja, et võib olla ei ole kohtunikel piisavalt head ülevaadet riigi poolt pakutavatest sotsiaalteenustest, mida enne eestkoste määramist võiks kaaluda, kas või mingisuguses osas, et eestkostet ei seataks kõikide asjade ajamiseks (PKS § 203 lg 2 kohaselt eestkostja võib määrata ainult nende ülesannete täitmiseks, milleks eestkoste on vajalik. Eestkoste ei ole vajalik, kui täisealise huve saab kaitsta volituse andmise ning perekonnaliikmete või muude abiliste kaudu).

Saadud tagasisidest tulenevalt teeme ettepaneku 2027. aastal võimalikuks uueks koolituseks, mis annaks kohtunikele **praktilise ja lihtsalt mõistetava ülevaate sellest, millised sotsiaalvaldkonna teenused, toetused ja muud lahendused võivad olla abiks enne eestkoste seadmist või selle asemel**. Seejuures võiks koolitus käsitleda teemat ka inimõiguste vaates, rõhutades inimese autonoomiat, otsustusõiguse võimalikult vähest piiramist ning seda, et eestkoste eel tuleb alati hinnata vähem piiravate abinõude tegelikku toimimist.

Koolitus võiks keskenduda ja anda praktilise ülevaate eelkõige järgmisest:

- kohaliku omavalitsuse ja riigi pakutavad teenused ning toetused, mis võivad aidata inimese toimetulekut tagada ilma eestkostet seadmata, sealhulgas erihoolekandeteenused, rehabilitatsioon, Töötukassa teenused, puudega inimese toetused, hooldajatoetus, kriisiabi ja muud asjakohased toetused;
- eestkoste alternatiividena käsitatavad vähem piiravad lahendused, näiteks lähedaste abi, volitus ja teenuste kasutamine;
- kohtule vajaliku info ring: mida peaks kohtunik sellistes asjades teadma ning millist sisendit oleks põhjendatud küsida KOVilt või SKAlt;
- inimõiguslikust raamistikust: autonoomia, proportsionaalsus, eestkoste *ultima ratio* põhimõte.

Oluline on, et koolitus ei piirduks teenuste loeteluga, vaid aitaks kohtunikul hinnata ka nende tegelikku toimimist, sealhulgas seda, kuidas teenustele ligi pääsetakse (nt järjekorrad), kui kättesaadavad need praktikas on ning kas need inimese olukorras päriselt toimivad.

Võimalike koolitajate ja kaasatavate partneritena võiks kaaluda valdkonna praktikuid ja eksperte Sotsiaalkindlustusametist, Töötukassast, kohalike omavalitsuste esindajate seast, EPIKojast ning vajadusel sotsiaaltöö valdkonna õppejõude.

Lisaks võiks koolitusel olla koht ka päris inimeste kogemuste jagamisel, kaasates teenuste kasutajaid või nende lähedasi, kes oleksid valmis ja saaksid jagada oma praktilist vaadet süsteemi toimimisele, tegelikele vajadustele ja sellele, milline abi päriselt toetab iseseisvat toimetulekut.

Koolitus võiks aidata kohtunikel paremini hinnata, millal on inimese huvide kaitseks võimalik rakendada vähem piiravaid abinõusid ning millal võib eestkoste siiski osutada vajalikuks.

6. Traditsioonilised kohtupraktika ülevaated

Traditsioonilised Riigikohtu kolleegiumite ülevaated (tsiviil-, kriminaal- ja haldusõigus) on 2026. aastal programmis esindatud ning on jätkuvalt äärmiselt olulised. Teeme ettepaneku nende pakkumist **jätkata ka 2027. aastal.**

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Karl-Erik Ansmann
nõunik

Karl-Erik Ansmann 58877900
Karl-Erik.Ansmann@justdigi.ee